

Nationaal Coördinator
Antisemitismebestrijding
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Werkplan Antisemitismebestrijding 2022-2025

Nationaal Coördinator Antisemitismebestrijding (NCAB)

Oktober 2022

ק'ק' בית יהודה

POLITIE

Introductie

Antisemitisme is een voorteken van andere problemen. Het gedijt bij en vormt zich naar thema's die onrust in de samenleving brengen.

Het Joodse leven kent een lange geschiedenis in Nederland en is een onlosmakelijk deel van de Nederlandse samenleving. Het Joodse leven in Nederland kent vele hoogtepunten, maar ook dieptepunten. Het meest donkere deel van die geschiedenis is de deportatie van en moord op 102.000 Joden in concentratie- en vernietigingskampen. De Holocaust toont ons het meest weerzinwekkende van waar antisemitisme toe leidt: uitsluiting, isolatie en geweld. Toch nam ook in 2021 antisemitisme weer toe in Nederland.

Antisemitisme is dus niet verdwenen met het einde van de Holocaust. Net zomin is het waar dat het antisemitisme daar begon. Het bestond al voor onze jaartelling en heeft zich door de eeuwen heen telkens in verschillende vormen voorgedaan. Tegenwoordig uit antisemitisme zich zowel verbaal als fysiek en kan het bewust of onbewust zijn. Joodse jongeren ervaren tijdens school en sport soms zoveel onbegrip, antipathie en verbale en fysieke agressie vanwege hun Joods zijn, dat het ontkennen of afstand nemen van hun identiteit als uitweg wordt gezien.¹ Antisemitisme vindt een voedingsbodem in rechts-, links- en religieus extremisme en is helaas een alledaags onderdeel van onze samenleving.

Antisemitisme onderscheidt zich in de mutaties die het ondergaat en vermommingen die het aanneemt. Antisemitisme is een voorteken van andere problemen. Het gedijt bij en vormt zich naar thema's die onrust in de samenleving brengen.

Tijdens de COVID-19-pandemie bijvoorbeeld, kwamen allerlei klassieke antisemitische samenzweringstheorieën en mythes over Joden weer bovendrijven.² Zoals de klassieke en veelvuldig ontmaskerde complottheorieën, die beweren dat Joden het Nederlandse volk zouden willen onderdrukken. Dit soort complotdenken vormt een nationale dreiging.³ Antisemitisme is een virus dat de basis van onze democratische rechtstaat aantast. Het ondermijnt het grondwettelijke gelijkheidsbeginsel en kan leiden tot andere vormen van discriminatie, marginalisatie en radicalisering. Het bestrijden ervan is niet de verantwoordelijkheid van Joden: het is onderdeel van de bescherming van de democratische rechtstaat en de samenleving als geheel en daarmee een taak van ons allen.

In Nederland rapporteren verschillende organisaties cijfers over antisemitisme. Het Openbaar Ministerie (OM) registreerde in 2021 58 gevallen van antisemitisme als grond van specifieke discriminatiefeiten. Ondanks dat de coronamaatregelen mensen van de straat en uit de stadions hielden, zijn dat er twintig meer dan de 38 uit 2020. Het aandeel van antisemitisme als discriminatiegrond ligt met 31% relatief hoog.⁴ De Politie registreerde in 2021 ten opzichte van 2020 zowel in absolute als relatieve zin meer meldingen van antisemitisme. Het aantal steeg met 21% naar 627 registraties en antisemitisme als aandeel van alle discriminatie-incidenten steeg van 8% naar 10%.⁵ Ook belangenorganisatie Centrum Informatie en Documentatie

¹ [Nieuw Israëlitisch Weekblad \(2021\). 'Mijn kind wil niet meer Joods zijn'.](#)

² [Community Security Trust \(2020\). Coronavirus and the plague of antisemitism.](#)

³ [AIVD \(2022\). AIVD-jaarverslag 2021.](#)

⁴ [Openbaar Ministerie \(2022\). Cijfers in beeld 2021.](#)

⁵ [Art. 1 \(2022\). Discriminatiecijfers in 2021.](#) De opdrachtgevers van deze rapportage zijn het ministerie van Binnenlandse Zaken en de Nationale Politie.

Het bestrijden van antisemitisme is niet de verantwoordelijkheid van Joden: het is onderdeel van de bescherming van de democratische rechtstaat en de samenleving als geheel.

Israël (CIDI) zag het aantal geregistreerde antisemitische incidenten in 2021 stijgen, met 36% ten opzichte van 2020.⁶

De verschillen tussen de cijfers komen voort uit de verschillende taken en doelstellingen van de betrokken organisaties. De Politie registreert meldingen en aangiftes van antisemitisme en legt deze voor aan het OM. Het OM brengt zaken voor de rechter ter vervolging van antisemitisme, geuit door individuen en organisaties. Het CIDI ontvangt meldingen van antisemitische incidenten die niet of niet allemaal bij de Politie belanden.

In Nederland zouden Joden naar hun school, werk of sportvereniging moeten kunnen, zonder dat ze hoeven te vrezen beschimpt of belaagd te worden om wie zij zijn. Feit is echter dat maar liefst 30% van de Joodse Nederlanders tussen 2013 en 2018 overwoog om te emigreren, omdat zij zich als Jood niet veilig voelden in Nederland.⁷ Het is aan alle Nederlanders ervoor te zorgen dat ons land een veilige toekomst biedt voor iedereen, ook voor de Joodse gemeenschap. Het omkeren van de toename en normalisering van antisemitisme vergt daarom ook continue inspanningen vanuit de Rijksoverheid.

Vanwege de vele gedaantes van antisemitisme en de diversiteit van betrokken overheidspartijen en maatschappelijke organisaties, betreft de aanpak van antisemitisme verschillende beleidsterreinen: van veiligheid en strafrechtelijke vervolging tot onderzoek en onderwijs. De Nationaal Coördinator Antisemitismebestrijding (NCAB), die is aangesteld op 1 april 2021, hanteert in zijn werkplan drie pijlers om antisemitisme in Nederland te bestrijden, te weten:

1. Monitoren en opvolgen
2. Onderwijs en preventie
3. Herdenken en vieren

Op basis van deze pijlers biedt dit werkplan handvatten om de verschillende vormen van antisemitisme te bestrijden.

⁶ [CIDI \(2022\). CIDI-monitor 2021.](#)

⁷ [European Agency for Fundamental Rights \(2018\). Experiences and perceptions of antisemitism/Second survey on discrimination and hate crime against Jews in the EU.](#)

Inhoudsopgave

Introductie

Over de Nationaal Coördinator Antisemitismebestrijding

Coördinatoren in Nederland en buitenland
Initiatiefnota en motie
Instellingsbesluit
Initiatieven van Nederland: Malmö Pledges
Antisemitismegelden
Structurele positie

Doorlopende verantwoordelijkheden

I. Signaleringsfunctie
II. Gesprekscycli
III. Veiligheid

Programma

Pijler 1: Monitoren en opvolgen

1.1 Monitoren
1.1.1 *Onderzoek*
1.1.2 *Demonstraties*
1.2 Opvolgen
1.2.1 *Meldingsbereidheid*
1.2.2 *Meldingsprocedures en vindbaarheid meldpunten*
1.3 Online antisemitisme
1.3.1 *Onderzoek*
1.3.2 *Verspreiding en verkoop antisemitische content*

1	1.4 Nationaal en internationaal beleid	11
	1.4.1 <i>Advies op nationaal niveau</i>	11
	1.4.2 <i>Internationale samenwerking</i>	11
4	1.5 Projecten en activiteiten	11
4		
4	Pijler 2: Onderwijs en preventie	13
5	2.1 Onderwijs en onderzoek	14
	2.1.1 <i>Onderwijs over antisemitisme</i>	14
	2.1.2 <i>Holocaustonderwijs</i>	14
5	2.2 Veiligheid in het onderwijs	14
6	2.3 Educatie en preventie in sport	15
6	2.4 Bescherming tegen fysiek geweld	15
6	2.5 Projecten en activiteiten	15
6		
7	Pijler 3: Herdenken en vieren	16
8	3.1 Holocaustherdenking, en -onderzoek	17
9	3.2 Holocaustontkenning, -verdraaiing en -bagatellisering	17
9	3.3 Het vieren en koesteren van Joods leven	17
9	3.4 Het beschermen van Joods erfgoed	17
9	3.5 Projecten en activiteiten	18
10		
10		
10		
10		

Over de Nationaal Coördinator Antisemitismebestrijding

De NCAB treedt op als adviseur, aanjager en verbinder.

Coördinatoren in Nederland en buitenland

De Nationaal Coördinator Antisemitismebestrijding is op 1 april 2021 gestart. De aanstelling van de Nationaal Coördinator sluit aan op Europese ontwikkelingen. In december 2015 werd binnen de Europese Commissie een coördinator antisemitismebestrijding benoemd. Op 1 juni 2017 vroeg het Europees Parlement de lidstaten om ieder een nationaal coördinator antisemitismebestrijding aan te stellen, omdat antisemitismebestrijding een verantwoordelijkheid voor de hele samenleving is.⁸ In de afgelopen jaren hebben veel EU-lidstaten een coördinator voor antisemitismebestrijding aangesteld. Een Europees ijkmoment op het gebied van antisemitismebestrijding is 5 oktober 2021, de dag waarop de Europese Commissie de *EU Strategy on combating antisemitism and fostering Jewish life* lanceerde.⁹

Initiatiefnota en motie

In navolging van de aanstelling van een coördinator antisemitismebestrijding binnen de Europese Commissie en in andere EU-lidstaten, werd in de Initiatiefnota¹⁰ van de Kamerleden Yesilgöz-Zegerius (VVD) en Segers (CU), om een coördinator in Nederland gevraagd. Kamerlid Van der Graaf (CU) vroeg in haar motie¹¹ om de NCAB bij het Ministerie van Justitie en Veiligheid onder te brengen.

Sinds 1 april 2021 is Edo Verdoner de Nationaal Coördinator Antisemitismebestrijding. Foto R. Keus.

Instellingsbesluit

Met het Besluit¹² van de Minister van Justitie en Veiligheid is de instelling van de NCAB tot stand gekomen en zijn de verantwoordelijkheden en taken van de NCAB vastgesteld. In dit Besluit is onder meer vastgelegd dat de NCAB de Minister van

⁸ [Resolutie van het Europees Parlement van 1 juni 2017 over de bestrijding van antisemitisme \(2017/2692\(RSP\)\)](#)

⁹ [EU-strategie ter bestrijding van antisemitisme en ter bevordering van het Joodse leven \(2021-2030\)](#)

¹⁰ [Kamerstukken II, 2018-2019, 35 164, nr. 2.](#)

¹¹ [Kamerstukken II, 2019-2020, 35 164, nr. 10.](#)

¹² [Kenmerk 3314219/21/DP&O](#)

Justitie en Veiligheid adviseert over knelpunten in de verschillende ketens bij de afhandeling van antisemitismezaken en in de gehele keten van antisemitismebestrijding. Hiertoe onderhoudt de NCAB onder meer contact met partijen binnen de Rijksoverheid, maatschappelijke organisaties, bedrijven en Tweede Kamerleden. Daarnaast heeft de NCAB een signaleringsfunctie voor de Joodse gemeenschap en monitort hij welke maatregelen de beveiliging van Joodse gemeenschappen effectief borgen. De NCAB ondersteunt bovendien onderwijs-, onderzoeks- en herdenkingsprojecten over antisemitisme en Joods leven van culturele organisaties en onderwijsinstellingen.

De NCAB treedt op als adviseur, aanjager en verbinder. De positie brengt niet alleen expertise op het gebied van antisemitisme binnen de overheid samen, maar coördineert en faciliteert bovenal samenwerking tussen verschillende ministeries en maatschappelijke organisaties. Hiermee ondersteunt en bevordert hij de infrastructuur voor de aanpak van antisemitisme zowel binnen de overheid als elders in de maatschappij. De NCAB zal adviseren over de maatregelen die de Rijksoverheid, maatschappelijke actoren en lokale overheden kunnen nemen om de nationale aanpak van antisemitisme te versterken. Daar waar qua aandachtsgebieden overlap is en zij elkaar kunnen versterken, zal de NCAB hecht samenwerken met de Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme (NCDR) en het College voor de Rechten van de Mens.

Initiatieven van Nederland: Malmö Pledges

Op 13 oktober 2021 nam de NCAB als lid van de Nederlandse delegatie, onder leiding van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, deel aan het International Forum for Holocaust Remembrance and Combating Antisemitism in Malmö, Zweden. Nederland committeerde zich op dit forum aan vier initiatieven in de strijd tegen antisemitisme:

1. De aanstelling van de Nationaal Coördinator Antisemitismebestrijding;
2. De wens om het hoofdkantoor van de European Holocaust Research Infrastructure (EHRI) in Nederland te huisvesten. De taak van de EHRI is om onderzoek naar en onderwijs over de Holocaust te waarborgen;
3. Het expliciet wettelijk verbieden van specifieke vormen van haatzaaiende uitlatingen, zoals ontkenning van de Holocaust;
4. Het in toenemende mate creëren van bewustwording en kennis over de Holocaust en Joodse cultuur onder scholieren.¹³

Antisemitismegelden

Van 2019 tot 2021 is elk jaar 1 miljoen euro beschikbaar gesteld voor antisemitismebestrijding. Vanuit deze antisemitismegelden is een aantal projecten gefinancierd. De NCAB heeft als opdracht advies te geven over nieuwe projecten of het vervolg van projecten die in het kader van de besteding van de antisemitismegelden zijn uitgevoerd, ook indien er opnieuw middelen beschikbaar komen.

Structurele positie

Initieel werd de NCAB voor veertien maanden in het leven geroepen. Minister Grapperhaus deed echter tijdens de begrotingsbehandeling Justitie en Veiligheid voor 2022 reeds de toezegging deze positie structureel te maken. In het Coalitieakkoord 'Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst' uit 2021 is dit voornemen bevestigd. Naast het structureel maken van de positie is hierin een half miljoen euro structureel budget toegewezen en is afgesproken de positie van de NCAB in de komende vier jaar te versterken. Dit budget voorziet niet in de ondersteuning van projecten.

¹³ [Pledges to the Malmö International Forum on Holocaust Remembrance and Combating Antisemitism – Remember ReAct \(2021\)](#)

Doorlopende verantwoordelijkheden

In het Instellingsbesluit over de NCAB is een aantal doorlopende taken van de NCAB vastgelegd.

I. Signaleringsfunctie

De NCAB heeft een signaleringsfunctie. Dit houdt in dat de NCAB contact onderhoudt met en benaderbaar is voor de Joodse gemeenschap over uiteenlopende onderwerpen. Indien nodig kan de NCAB actie ondernemen op basis van de opgevangen signalen. Zo kan de NCAB op ambtelijk en maatschappelijk niveau ontwikkelingen monitoren en agenderen. Ook kan hij relevante actoren hierover aanspreken en adviseren.

II. Gesprekscycli

De NCAB voert op regelmatige basis gesprekken met onder meer de Joodse gemeenschap, maatschappelijke organisaties, gemeenten, ministeries, het OM, de Nationale Politie en de Koninklijke Marechaussee. De NCAB gebruikt de gesprekken met al deze verschillende actoren om te verbinden en aan te jagen, zowel binnen de overheid als vanuit de overheid met maatschappelijke organisaties. De NCAB stimuleert daarbij verdere samenwerking tussen overheden en maatschappelijke organisaties, zodat het komt tot nieuwe projecten en beleidsontwikkelingen, gericht op de bestrijding van antisemitisme.

III. Veiligheid

De NCAB monitort welke maatregelen de beveiliging van de Joodse gemeenschap effectief borgen. Hiertoe staat de NCAB voortdurend in contact met onder andere de Joodse gemeenschap, gemeenten, de Nationale Politie, de Koninklijke Marechaussee en de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV). Hierbij gaat het zowel om fysieke beveiliging van Joodse instellingen en gebouwen, alsook de veiligheidsbeleving van Joden en de Joodse gemeenschap.

Programma

Naast de doorlopende verantwoordelijkheden van de NCAB, vormt het programmatisch deel van dit werkplan het uitgangspunt voor de aandachtsgebieden en concrete acties van de NCAB in de strijd tegen antisemitisme. Om de verschillende vormen van antisemitisme tegen te gaan, is een veelzijdige aanpak nodig. Daarom is het programmatisch deel uiteengezet naar drie pijlers:

1. Monitoren en opvolgen
2. Onderwijs en preventie
3. Herdenken en vieren

Deze pijlers dienen als leidraad voor de werkzaamheden van de NCAB. Daarom deelt de NCAB zijn werkzaamheden en (te ondersteunen) projecten in langs deze drie pijlers. Waar mogelijk zal de NCAB voortbouwen op bestaande programma's, instructies en activiteiten en waar nodig zal hij stimuleren tot nieuwe projecten en nieuwe samenwerkingen. De NCAB zal het werkplan jaarlijks aanpassen om in lijn te blijven met actuele ontwikkelingen. Op dit moment is niet voorzien in budget ter ondersteuning van projecten.

Pijler 1: Monitoren en opvolgen

*71% van de Joodse
Nederlanders geeft
aan vanuit veiligheids-
overwegingen op zijn
minst soms te vermijden
om hun Joodse identiteit
publiekelijk kenbaar
te maken.*

1.1 Monitoren

1.1.1 Onderzoek

Antisemitisme blijkt een hardnekkig probleem. De Joodse gemeenschap in Nederland telt slechts 40.000 à 50.000 mensen en in het openbare leven zijn Joden zelden als zodanig herkenbaar. Toch blijft antisemitisme bestaan. 71% van de Joodse Nederlanders geeft aan vanuit veiligheidsoverwegingen op zijn minst soms te vermijden om hun Joodse identiteit publiekelijk kenbaar te maken. Om niet als Joods herkenbaar te zijn, kiezen zij er bijvoorbeeld voor om geen keppeltje te dragen.¹⁴ Het zicht op antisemitisme in Nederland blijkt daarnaast eenzijdig: hoewel bestaand onderzoek en monitoring zich in Nederland voornamelijk op slachtoffers richt, is het ook van belang te weten wat daders drijft en wat effectief is bij de aanpak van daders.

Om tot een compleet beeld te komen over antisemitisme in Nederland en om het gericht te kunnen bestrijden, is het van belang dat instellingen en organisaties antisemitisme in Nederland structureel in kaart kunnen brengen met monitoring en onderzoek. De NCAB zal onderzoek stimuleren en aanjagen en daarnaast faciliteren dat overheid, maatschappelijke organisaties en onderzoeksinstanties kennis kunnen uitwisselen en elkaar aanvullen op het gebied van onderzoek en monitoring.

Door antisemitisme structureel te monitoren en te onderzoeken ontstaat er een beter beeld over waar antisemitisme zich voordoet, bijvoorbeeld op de werkvloer, scholen of in de sport, en hoe het bestreden kan worden. Het structureel monitoren van antisemitisme kan ook bijdragen aan het verhelderen van de verschillende soorten antisemitisme.

1.1.2 Demonstraties

Tijdens demonstraties komt het voor dat mensen antisemitische uitlatingen doen. Het is van belang dat er capaciteit ingezet wordt om dergelijke uitingen gedurende demonstraties te monitoren en om in te grijpen zodra antisemitisme opduikt. De NCAB gaat hiertoe in gesprek met burgemeesters en Politiechefs.

1.2 Opvolgen

Bij de opvolging van antisemitische incidenten gaat het om het bestraffen en bijstellen van gedrag van de dader, maar ook om het ondersteunen van het slachtoffer. Het strafrecht biedt naast directe straffen ook additionele maatregelen – zoals verplichte deelname aan een educatief project – waarbij het doel is dat de dader niet in herhaling vervalt. Voor slachtoffers kan een dergelijke afhandeling, waarbij indien gewenst ook de slachtoffers zelf gehoord worden, betekenisvol en effectief zijn.

1.2.1 Meldingsbereidheid

Hoewel Joden het voornaamste slachtoffer zijn van fysieke en verbale antisemitische misdrijven, kunnen ook niet-Joden slachtoffer zijn van zulke misdrijven.¹⁵ Slachtoffers melden echter bij lange na niet alle incidenten. Van de Joodse Nederlanders die antisemitisch bejegend zijn, heeft 74% tussen 2013 en 2018 het meest serieuze incident dat zij meemaakten niet gemeld bij de Politie of een andere organisatie. Zij dachten bijvoorbeeld dat hun melding niets zou veranderen.¹⁶ De NCAB wenst daarom de meldingsbereidheid onder slachtoffers van antisemitisme te verhogen.

De rol van de NCAB in het verhogen van de meldingsbereidheid is onder meer het stimuleren dat de Nationale Politie, het OM en andere organisaties op het strafrechtelijk domein zich trainen in het herkennen van antisemitische incidenten en in het ondersteunen

¹⁴ [European Agency for Fundamental Rights \(2018\). Experiences and perceptions of antisemitism/Second survey on discrimination and hate crime against Jews in the EU.](#)

¹⁵ In lijn met de [IHRA-werkdefinitie](#) van antisemitisme.

¹⁶ [European Agency for Fundamental Rights \(2018\). Experiences and perceptions of antisemitism/Second survey on discrimination and hate crime against Jews in the EU.](#)

van slachtoffers van antisemitisme. Het beoogde resultaat is dat antisemitische incidenten vaker als zodanig worden afgehandeld en slachtoffers van antisemitisme zich vaker begrepen voelen. Hierdoor kan de bereidheid om aangifte te doen toenemen. Daarnaast wijst de NCAB de Politie, het OM en antidiscriminatievoorzieningen (ADV's) – maar ook andere typen organisaties, zoals sportclubs en -bonden – op het belang van het verzamelen, registreren en analyseren van gegevens over antisemitische incidenten, zodat op basis van deze data de effectiviteit van toekomstig beleid stijgt.

Met het oog op de meldingsbereidheid is het ook van belang de hulp voor slachtoffers van antisemitische incidenten te verbeteren. Door slachtoffers op gepaste wijze te begeleiden na een incident, laat men zien het antisemitisme dat hen overkomt serieus te nemen. Hierdoor kunnen slachtoffers in de toekomst met meer vertrouwen en een veiliger gevoel antisemitische (gewelds)uitingen melden bij de Politie.

1.2.2 Meldingsprocedures en vindbaarheid meldpunten

Daarnaast is het van belang om de vindbaarheid van verschillende meldpunten te vergroten en om de verschillende procedures voor het melden van incidenten te vereenvoudigen. Meldingsprocedures bij bijvoorbeeld de Politie, ADV's, het CIDI of MiND (meldpunt internetdiscriminatie) verschillen onderling en de registratie van antisemitisme in aangiftes kan lastig zijn. De NCAB gaat met deze instellingen en organisaties in gesprek over het vereenvoudigen van meldingsprocedures en het vergroten van de bekendheid van meldpunten.

1.3 Online antisemitisme

1.3.1 Onderzoek

Er is een scherpe toename van antisemitische uitingen op sociale media. Zo was er begin 2021 zeven keer zoveel Franstalige antisemitische content te vinden op Twitter, Facebook en Telegram als in begin 2020. In het Duits was er zelfs dertien keer zoveel antisemitische content.¹⁷ Het is belangrijk ook in Nederland zicht te krijgen op hoe online antisemitisme zich ontwikkelt. Een onderzoek naar Nederlands online antisemitisme in 2020 keek naar bijna twee miljoen berichten gerelateerd aan het jodendom. Ruim 200.000 hiervan (ongeveer 11%) werden als antisemitisch herkend.¹⁸ Het onderzoek toont het belang van het volgen van organisaties, bewegingen, en politieke stromingen die antisemitisch gedachtegoed verspreiden. Dit was het eerste grootschalige onderzoek naar Nederlands online antisemitisme en is als zodanig voortgekomen uit de antisemitismegelden. De NCAB stimuleert projecten die Nederlands online antisemitisme in beeld brengen.

1.3.2 Verspreiding en verkoop antisemitische content

Naast antisemitische uitingen op het internet zijn er in verschillende webshops ook antisemitische artikelen verkrijgbaar, zoals bijvoorbeeld antisemitische literatuur of Nazi-militaria. Het tegengaan van de online verspreiding van antisemitische producten en uitingen vergt afspraken met platforms, die online antisemitisme hosten, en toezicht op de implementatie en naleving van Nederlandse en EU-wetgeving op dit gebied. Een voorbeeld van belangrijke EU-wetgeving op dit gebied is de Digital Services Act, die online platforms verplicht online haatspraak beter aan te pakken, met mogelijke boetes tot 6% van hun omzet. Hierover is in april 2022 een voorlopig akkoord bereikt.

¹⁷ [European Commission and Institute for Strategic Dialogue \(2021\). The Rise of Antisemitism Online During the Pandemic: A Study of French and German Content.](#)

¹⁸ [Universiteit Utrecht, Utrecht Data School \(2022\). Online antisemitisme in 2020.](#) Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van CIDI en CJO en gefinancierd door het ministerie van Justitie en Veiligheid vanuit de antisemitismegelden.

De NCAB heeft aangedrongen op het expliciet wettelijk verbieden van Holocaustontkenning en -bagatellisering. De Minister van Justitie en Veiligheid heeft in 2021 toegezegd dat dit verbod er zal komen.

De NCAB zal adviseren over verdere maatregelen die de Rijksoverheid, socialemediaplatforms en webshops kunnen nemen op het gebied van regelgeving en bedrijfsvoering en treedt hierover met deze partijen in gesprek. Dit draagt bij aan een structurele en effectieve aanpak tegen de verspreiding van antisemitische producten en content. De NCAB bouwt hierbij voort op initiatieven en actieplannen vanuit verschillende ministeries, die onder meer gericht zijn op preventie, regelgeving en handhaving.

1.4 Nationaal en internationaal beleid

1.4.1 Advies op nationaal niveau

De NCAB adviseert over wetgeving en knelpunten in de verschillende ketens bij de afhandeling van antisemitismezaken. De NCAB heeft bijvoorbeeld aangedrongen op het expliciet wettelijk verbieden van Holocaustontkenning en -bagatellisering. De Minister van Justitie en Veiligheid heeft in 2021 toegezegd dat dit verbod er zal komen.¹⁹ Daarnaast stelt de NCAB zich tot doel de versnipperde aanpak van antisemitisme bij verschillende ministeries te verbinden en te harmoniseren. De NCAB fungeert binnen de overheid tevens als expertisecentrum op dit vlak.

1.4.2 Internationale samenwerking

De NCAB heeft als opdracht contact te houden met collega's in het buitenland om te komen tot een internationale aanpak op bepaalde gebieden van antisemitismebestrijding en om *best practices* te delen. Daarom is het van belang een hechte relatie te onderhouden met internationale partners, zoals de EU-Coördinator voor Antisemitismebestrijding en Bevordering van Joods Leven en coördinatoren en gezanten voor antisemitismebestrijding uit andere EU-lidstaten en van de OVSE.²⁰ Ook onderhoudt de NCAB contact met de International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA) en (vertegenwoordigers van) de Verenigde Naties op dit vlak.

Op 18 mei 2022 ondertekende de NCAB de Vienna Declaration. Hiermee richtte hij samen met coördinatoren uit andere EU-lidstaten een Europese conferentie op voor de bestrijding van antisemitisme. De conferentie focust op uniforme registratie van antisemitische incidenten in Europa en het verhogen van de meldingsbereidheid met betrekking tot antisemitische incidenten.²¹

De NCAB neemt tevens deel aan de EU-werkgroep antisemitismebestrijding en het bevorderen van Joods leven. De NCAB brengt daarnaast de EU-fondsen voor onder meer onderzoek, onderwijs en veiligheid op het gebied van antisemitisme en Joods leven onder de aandacht bij relevante organisaties en onderzoeks- en onderwijsinstellingen in Nederland.

1.5 Projecten en activiteiten

- Vanuit de antisemitismeregelden zijn er voor en door de politie voorlichtingssessies ter herkenning van antisemitisme gerealiseerd. Daarnaast is er onderzoek gedaan naar de verschijningsvormen en daders van antisemitisme. Dit resulteerde in een monitor over online antisemitische uitingen in de Nederlandse context in 2020 en een rapport over de perceptie van Nederlanders van Joden. De NCAB zal zich inzetten om deze monitor te gebruiken als nulmeting en als basis voor een jaarlijks onderzoek, wanneer de middelen daarvoor beschikbaar zijn. Hiermee kan er een accuraat en actueel beeld van antisemitisme in Nederland komen.
- De NCAB zal het huidige trainingsaanbod voor Politie en hulpverleners inventariseren, aangaande het herkennen van en omgaan met antisemitische incidenten en het creëren van bewustzijn over de eigen aannames en vooroordelen. Op basis hiervan kan de NCAB in samenspraak met de Politie en andere relevante partijen beoordelen welk soort trainingen succesvol zijn

¹⁹ [Antwoorden Minister Grapperhaus \(Justitie en Veiligheid\) op Kamervragen, vergaderjaar 2020-2021, nr. 3996.](#)

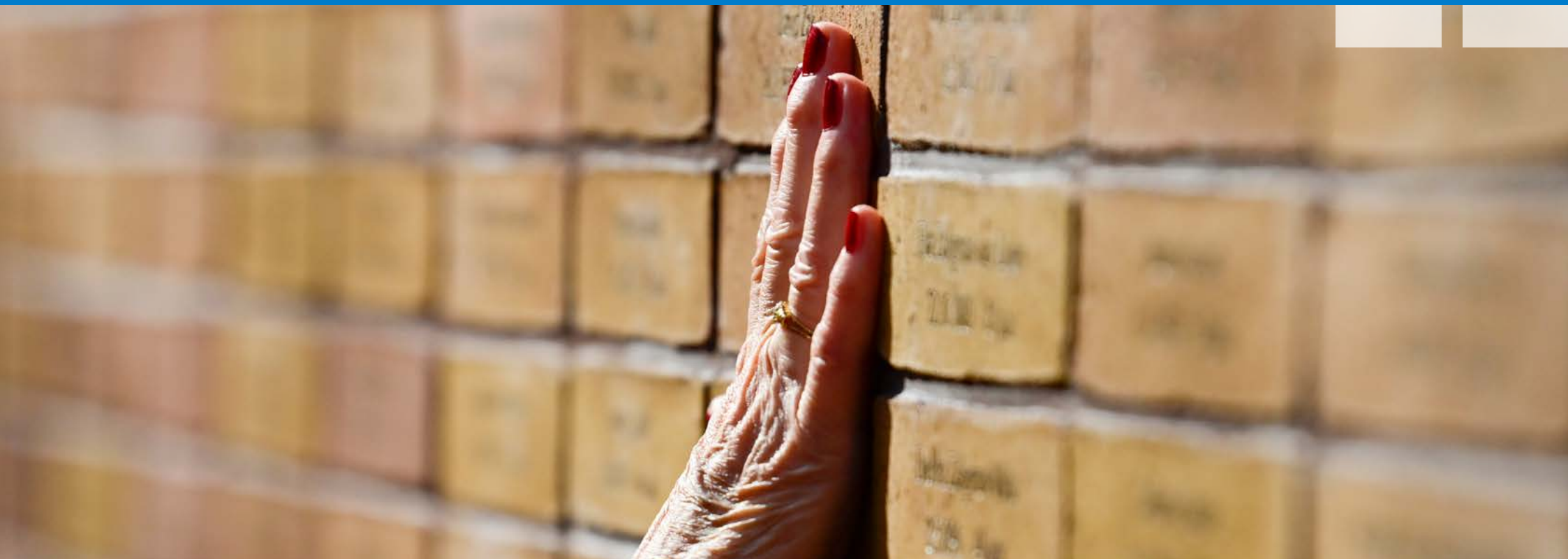
²⁰ [OSCE/ODIHR, 'ODIHR's impact in 2021: Marking 15 years of reporting hate crimes', 12 april 2022.](#)

²¹ [NCAB. 'Ondertekening Vienna Declaration'. 18 mei 2022.](#)

- en op welk gebied en voor wie er meer of andere trainingen nodig zijn.
- In samenspraak met lokale overheden, Joodse gemeenschappen en/of maatschappelijke organisaties wil de NCAB bijeenkomsten organiseren, waarin lokale overheden getraind worden in de manier waarop zij antisemitisme kunnen bestrijden en opvolgen. Lokale overheden kunnen hierbij met anderen van gedachten wisselen over de krachten en verbeterpunten van het beleid dat zij voeren.

Pijler 2: Onderwijs en preventie

Kennis van de ontwikkeling en de gevolgen van antisemitisme door de eeuwen heen is essentieel.

Die kennis maakt de samenleving weerbaar.

De NCAB zet zich in opdat de Holocaust bespreekbaar blijft in de klas en kennis over de Holocaust blijvend ingebed wordt in het onderwijs.

De NCAB zoekt voor deze pijler binnen de Rijksoverheid nadrukkelijk de samenwerking met de ministeries van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW), Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). Daarnaast zijn de bijdragen en deelnames van maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen en onderzoeksbureaus essentieel om te komen tot een effectieve aanpak.

2.1 Onderwijs en onderzoek

2.1.1 Onderwijs over antisemitisme

Onderwijs voor jong en oud is een belangrijke vorm van preventie. Kennis van de ontwikkeling en de gevolgen van antisemitisme door de eeuwen heen is essentieel. Die kennis maakt de samenleving weerbaar.

Bij onderwijs over antisemitisme is het van belang rekening te houden met verschillende doelgroepen. Op het gebied van onderwijs kan hierin onderscheid gemaakt worden in jongeren en volwassenen. Jongeren kunnen in eerste instantie via het normale onderwijsstelsel benaderd worden. Maar het is ook van belang om volwassenen op dit gebied te blijven ontwikkelen, bijvoorbeeld op sportclubs of in de werkomgeving. De NCAB stimuleert educatieve projecten over antisemitisme voor jong en oud bij onderwijsinstellingen, sportclubs, culturele organisaties en in de werkomgeving. Daarnaast wil de NCAB dat onderwijzers getraind worden in de omgang met antisemitische incidenten op school.

Sommige nieuwe Nederlanders komen uit landen waar antisemitisme op de staatstelevisie of andere kanalen gemeengoed is en waarbij Joden bijvoorbeeld worden afgeschilderd als minderwaardig of neergezet worden middels antisemitische stereotypen. De NCAB zet zich daarom in voor voorlichting over antisemitisme en Joods leven in inburgeringscursussen. De NCAB

stimuleert daarnaast onderzoek naar de effectiviteit van onderwijs over antisemitisme bij verschillende doelgroepen.

2.1.2 Holocaustonderwijs

Twaalf procent van de Nederlandse geschiedenisleraren geeft aan weleens negatieve reacties van leerlingen te ontvangen op lessen over de Holocaust. Een kwart van de docenten stelt zich voorzichtiger op rond deze thematiek en drie procent mijdt het.²² Daar waar lessen over de Holocaust op weerstand stuiten, is het van belang ondersteuning te bieden via extra training of hulpdocenten. Hierin is een belangrijke rol weggelegd voor onderwijsinstellingen, het ministerie van OCW en maatschappelijke organisaties. De NCAB zet zich in opdat de Holocaust bespreekbaar blijft in de klas en kennis over de Holocaust blijvend ingebed wordt in het onderwijs. Hiertoe worden financieringsmogelijkheden voor educatieve projecten over de Holocaust onder de aandacht gebracht. Ook stimuleert de NCAB onderzoek naar Holocaustonderwijs, om in beeld te brengen welke onderwijsvormen effectief zijn en gaat de NCAB in gesprek met lokale overheden om te zien hoe dit ingepast kan worden in een integrale, lokale aanpak.

2.2 Veiligheid in het onderwijs

Regelmatig zijn er meldingen van Joodse leerlingen en studenten die zich onveilig voelen op school of op de universiteit. Soms worden ze aangesproken op de situatie in het Midden-Oosten, of moeten zij zich verantwoorden omdat ze Joods zijn. In deze context kan kritiek op de staat Israël bijvoorbeeld omslaan in of gepaard gaan met antisemitische bejegening van Joodse studenten als individu. In andere gevallen gaat het om pesterijen met antisemitische stereotypen of complottheorieën. Dit soort incidenten belemmert de vrije en onbekommerde jeugd, die elk kind toekomt, en zorgt er in sommige gevallen voor dat studenten niet herkenbaar als Jood naar school willen gaan of überhaupt niet meer vertellen dat ze Joods zijn. In gesprekken met de

²² [ResearchNed \(2022\). Holocaustonderwijs en antisemitisme in het voortgezet onderwijs](#). In opdracht van Centrum Informatie en Documentatie Israël (CIDI) en mede mogelijk gemaakt door de collectieve Maror-gelden.

universiteiten bespreekt de NCAB de waarborgen die scholen en universiteiten kunnen nemen om een veilige leeromgeving te creëren voor Joodse scholieren en studenten.

2.3 Educatie en preventie in sport

De NCAB richt zich op de aanpak van antisemitisme in zowel de sportbeoefening als de sportbeleving. Een greep uit goede voorbeelden op dit gebied is het initiatief 'Ons voetbal is van iedereen'²³ van onder meer de Rijksoverheid en de Koninklijke Nederlandse Voetbalbond (KNVB), net als het internationale project 'Changing the Chants'²⁴, waar het Anne Frank Huis een belangrijke rol in heeft. Deze initiatieven richten zich specifiek op voetbal. Om ook in andere sporten antisemitisme te bestrijden, zal onder meer contact worden gezocht met het NOC*NSF.

2.4 Bescherming tegen fysiek geweld

Antisemitisme bleek in de laatste tien jaar een motief bij verschillende aanslagen in Europa.²⁵ Ook Nederland is niet immuun voor deze dreiging. De impact van een aanslag zou groot zijn op de kleine Joodse gemeenschap. Momenteel draaien Joodse instellingen in Nederland voor een substantieel deel zelf op voor de kosten van hun veiligheid. De NCAB zal de veiligheidsmaatregelen ter bescherming van Joodse instellingen en gebouwen blijven monitoren en daar waar de dreiging toeneemt of verandert, dit met de relevante partners bespreken.

Voor het creëren van meer veiligheid voor Joodse gemeenschappen is er nauw contact nodig met en tussen lokale Joodse gemeenschappen, Joodse instellingen die bescherming behoeven en bijvoorbeeld de Koninklijke Marechaussee, Nationale Politie of de NCTV. De NCAB onderhoudt contact met en signaleert welke Joodse instellingen ondersteuning nodig hebben en verbindt de relevante partijen met elkaar. Het attenderen van dergelijke

instellingen op financieringsmogelijkheden, zoals EU-fondsen ter beveiliging van religieuze gebouwen, hoort daarbij.

2.5 Projecten en activiteiten

- De NCAB zet zich in voor onderzoek naar lesmethodes in de strijd tegen antisemitisme. Hierbij hoort ook onderzoek naar de methodes voor Holocausteducatie en de effectiviteit daarvan bij verschillende doelgroepen. De NCAB brengt lopende Nederlandse en internationale onderzoeken over deze onderwerpen in kaart, om te beoordelen op welk gebied nog hiaten te vinden zijn.
- In de ontwikkeling van docenten is het van belang aandacht te besteden aan hoe men op scholen om kan gaan met antisemitisme. Ook onderwijs over antisemitisme, de Holocaust en Joods leven zijn van groot belang. De NCAB blijft hierom de staat van dit onderwijs volgen.
- Het in beeld brengen van culturele en educatieve projecten waarbij jongeren met verschillende (religieuze) achtergronden met elkaar in dialoog gaan. Dit soort projecten maakt jongeren bekend met Joodse cultuur en de gevolgen van antisemitisme, hetgeen bewustwording en wederzijds begrip en respect creëert. Nadat bestaande projecten in beeld zijn gebracht, kan beoordeeld worden of er nieuwe of aangepaste projecten nodig zijn en waar ondersteuning nodig is. Hierin zoekt de NCAB samenwerking met onder meer het ministerie van OCW.
- Het in beeld brengen van projecten waarbij scholieren online antisemitisme en haatzaaiende uitlatingen leren herkennen en leren hoe zij ermee om kunnen gaan. Hiertoe kijkt de NCAB naar lopende projecten, waarbij bijvoorbeeld gebruik wordt gemaakt van interactieve methodes of waarbij jongeren weerbaarheid opbouwen tegen polarisering en radicalisering. Ook scholen, musea, theaters en andere culturele instellingen worden betrokken bij dergelijke projecten.
- Het monitoren van de aanpak vanuit de Rijksoverheid om Joodse instellingen en gebouwen te beschermen tegen fysieke aanvallen.

²³ [Ons voetbal is van iedereen.](#)

²⁴ [Changing the Chants](#)

²⁵ [EU-strategie ter bestrijding van antisemitisme en ter bevordering van het Joodse leven \(2021-2030\)](#)

Pijler 3: Herdenken en vieren

Door de samenleving kennis te laten maken met het Joodse leven vermindert de onbekendheid met het jodendom en wordt antisemitisme de kop ingedrukt.

3.1 Holocaustherdenking, en -onderzoek

De Holocaust is een definiërend moment in de Nederlandse, Europese en wereldgeschiedenis, waarbij voornamelijk Joden, maar ook vele Roma, Sinti, homoseksuelen en mensen met een geestelijke of fysieke aandoening zijn vervolgd en vermoord. Nu veel Holocaustoverlevenden ons ontvallen zijn, is het essentieel hun verhalen op te schrijven en door te geven aan jongere generaties.

Naast Holocaustonderwijs (zie pijler 2) is het herdenken van de Holocaust daarin van groot belang. De NCAB is actief betrokken bij herdenkingsdagen. In het herdenken wordt samenwerking tussen publieke en maatschappelijke instellingen gestimuleerd en zet de NCAB zich actief in om het herdenken te verbreden naar jongere generaties en nieuwe Nederlanders. De NCAB zet zich er voor in dat de herdenking van de Holocaust een centrale plek behoudt in het nationaal narratief.

Ook draagt de NCAB actief het belang van Holocaustonderzoek uit en brengt hij financieringsmogelijkheden voor Holocaustonderzoek onder de aandacht bij relevante instellingen.

3.2 Holocaustontkenning, -verdraaiing en -bagatellisering

Tijdens de COVID-19-pandemie werden de coronamaatregelen door sommigen gelijkgesteld aan de Holocaust. Het bagatelliseren, verdraaien of ontkennen van de Holocaust kan Jodenhaat voeden en brengt schade aan de collectieve herinnering aan de Holocaust. Naast eerder genoemde juridische middelen en educatie, zijn (online) campagnes – die zowel jongeren als volwassenen kunnen bereiken – een belangrijk middel tegen Holocaustontkenning en -verdraaiing. De NCAB zet zich in om deze campagnes breder in te zetten.

3.3 Het vieren en koesteren van Joods leven

Een groot deel van de Joodse cultuur in Nederland is door de Holocaust onherroepelijk verloren gegaan. De overlevenden en hun nazaten hebben deze traditie zo goed en zo kwaad als het ging weer opgebouwd. Ondanks dat het Joodse leven een actief onderdeel is van de huidige Nederlandse samenleving, zijn de Joodse cultuur en tradities echter onbekend voor velen, onder meer vanwege de geringe omvang van de Joodse gemeenschap in Nederland na de oorlog en zoals het spreekwoord zegt: Onbekend maakt onbemind. Door de samenleving kennis te laten maken met het Joodse leven vermindert de onbekendheid met het jodendom en wordt antisemitisme de kop ingedrukt.

In dit kader is het van belang aandacht te besteden aan Joods leven en Joodse cultuur in het onderwijs, maar ook in muziek, film, kunst en theater. Activiteiten met educatieve elementen op het gebied van Joodse cultuur kunnen onder meer hulp verkrijgen bij het zoeken naar financiering. De NCAB zet zich er ook voor in dat er een nieuwe ronde antisemitismegelden beschikbaar komt, waarbij dergelijke projecten in aanmerking kunnen komen voor een financiële bijdrage.

De NCAB neemt een initiërende rol op zich op door overheid, culturele organisaties, kerkgenootschappen, Joodse creatieve producenten en fondsen met elkaar in contact te brengen en om projecten met dit thema, als onderdeel van antisemitismebestrijding, te stimuleren.

3.4 Het beschermen van Joods erfgoed

Joods erfgoed is een integraal onderdeel van de Nederlandse geschiedenis. De Holocaust heeft ertoe geleid dat veel Joodse gebouwen ongebruikt of onbewoond zijn geraakt of zijn verwoest. Het stimuleren van het behoud van Joods erfgoed en het onder de aandacht brengen hiervan bevordert de interesse in de Joodse cultuur.

3.5 Projecten en activiteiten

- De NCAB wil de verspreiding van informatie over Joods leven en Joodse cultuur in musea, bibliotheken, sportverenigingen, onderwijsinstellingen en andere culturele en maatschappelijke organisaties stimuleren en wil de uitwisseling van ideeën tussen dergelijke organisaties faciliteren.
- De NCAB stimuleert en faciliteert daarnaast evenementen, zoals muziekfestivals, filmavonden of voorstellingen over Joods leven. Het doel is om op een alledaagse, laagdrempelige manier mensen in aanraking te laten komen met de Joodse cultuur en te laten zien hoe de Joodse geschiedenis onderdeel uitmaakt van ons nationaal erfgoed.
- De NCAB zal zich inzetten om de bewustwording over Joodse feestdagen te vergroten, bijvoorbeeld door politici en bewindspersonen aan te moedigen aandacht te besteden aan deze feestdagen in de publieke ruimte.

Dit is een uitgave van:
Nationaal Coördinator Antisemitismebestrijding

Website: www.antisemitismebestrijding.nl
E-mail: info@ncabned.nl

Oktober 2022/publicatie-nr 22406857